

Maleriene av Peder Aadnæs

I 1976 skulle presteboligen gjøres om innvendig i forbindelse med at det skulle komme ny sogneprest. Rasmus Aurdal skulle avløses av Arne Sky. Under rivningsarbeid i stua tok en av gamle tapeter. Underpanelet på en vegg viste seg å være dekorert med malerier med eksotiske motiver. Dette ble forevist avtroppende sogneprest Aurdal, og konservator Quale fra Riksantikvaren ble tilkalt. Han kunne fastslå at kunstneren var ingen ringere enn Peder Aadnæs som levde fra 1739 til 1792. Han må ha malt disse bildene på veggene i den gamle presteboligen.

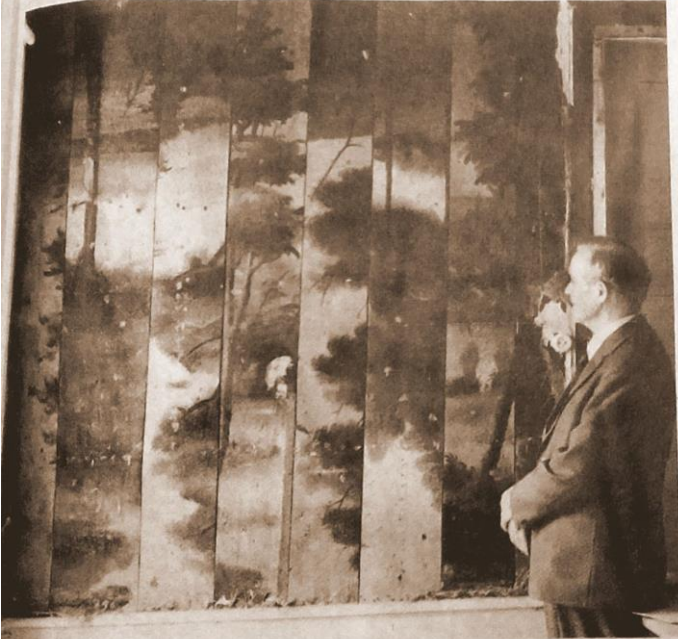

Malerier etter Peder Aadnæs i våpenhuset. Foto: Audbjørn Rønning

Denne lå på tomta hvor den nye ble bygget i 1863. Den ble tatt ned, flyttet 25 meter nordover og satt opp igjen, endesnudd. De som bygget den nye så ikke den kunstneriske verdien i maleriene, men så på bordene som brukbare materialer. Derfor ble panelbordene brukt som underkledning for tapet. Panelene ble brakt til Eiktunet hvor de i dag pryder inngangen i den såkalte «Skumsrudbygningen».

Skjult under tapetet i 100 år:

Verdifulle veggmalерier på prestegården i Vardal

Parkeprest Aurdal betrakter her en del av veggmaleriene som lå skjult bak tapetet

Under restaureringsarbeider på prestegården i Vardal har en kunsts katt av de sjeldne kommet fram i dagens lys. Mens håndverkerne rev ned tapet i en av stuen på prestegården, viste det seg at plankunderlaget for tapetet var kunstnerisk utsmykket. Ved nærmere eyesyn viste det seg at maleriene skrev seg fra et veggmaleri. Ved bygging av prestegården for omlag 100 år siden hadde man ikke tatt særlig hensyn til det kunstneriske. Plankene var bare spikret utenpå tømmerstokkene hulter til bulter hva motivet angår. Noen av plankene var endog kappet opp for å få dem til å passe ved dører og vinduer.

Hvorvidt alle plankene fra veggmaleriene er å finne bak tapetet i prestegården er uvisst, men man håper selvsagt at det aller meste er intakt.

Konservator Quale ved Riksmuseet var i går på prestegården og kunne med stor sikkerhet slå fast at det dreier seg om et maleri av Peder Aadnæs, en

(Forts. siste side)

Verdifulle —

bygdekunstner som reiste rundt i Vestoppland på slutten av 1700 og begynnelsen av 1800-tallet. Han smykket kirker og gårder med sin pensel, og hans karakteristiske måte å male på går igjen i funnene fra Vardal.

Plankene tror man er tatt fra den første prestegården som ble bygget i Vardal, men revet for vel hundre år siden. Det meste av materialene fra denne prestegården ble benyttet da man i 1966 bygde nåværende hovedbygning.

Alf R. Iversen ved Eik-tunet i Gjøvik har påtatt seg arbeidet med å sette bitene i veggmalerispillet sammen, for å bruke det i prestegården på museet.

Samhold 10.06.76

Den gamle presteboligen ble benyttet som bolig for arbeidere på garden og for forpakteren. Da ny forpakterbolig sto ferdig i 1959 inngikk Ludvig Skjerven kontrakt med Opplysningsvesenets Fond om å overta den med formål å flytte den til Eiktunet. Dette ble ikke noe av, og huset ble gitt bort til en lokal håndverker. Presteboligen fra 1863 ble i 2011 totalskadet i brann. Maleriene etter Peder Aadnæs hadde da overlevd riving og flytting i 1863 og ominnredning i 1976. Til alt hell ble disse ivaretatt og gjenoppsatt i Skumsrudbygningen.

Riksantikvaren,
v/herr Kvale,
Oslo.

Vedr. Vardal Prestegård, Thorestad, gnr. 23 i Gjøvik kommune:
Veggdekerasjoner av Peder Odnos.

I h.h. til Vardal bygdebok er nåværende prestebolig oppført i 1863. Det er imidlertid innskripsjoner på tømmerveggene datert 1865.

Under tapet og strie ble det i juni mnd. d.å. oppdaget panelveggene over brystning, i den mitterste stuen, som var malt av Peder Odnos. Slik materialene var brukt ved påspikringen var det umulig å få frem noe motiv. Alt stod "hulter i bulter". Det viste seg ved nedtaking at materialene var vilkårlig kuttet, slik at noen var kuttet av i motivenes overkant og andre i underkant. Likeledes var flere bord skamfært i forbinnelse med tilpassing ved dører og vinduer. I forståelse med sokneprest Aurdal og formannen i prestegårdstilsynet ble materialene fraktet til Eiktunet Kulturhistorisk Museum, i Gjøvik. (tidligere Vardal)

Etter mye strev har jeg nå satt sammen 13 motiver som dekkes av fra 2 - 6 bordbredder. Grunnet den uregelmessige kuttingen har noen bord måtte trekkes opp ca. 50 cm. mens andre måtte senkes tilsvarende, atter andre har~~l~~ latt seg tilpasse uten slik forskyvning

Det er tydelig at materialene stammer fra en annen bygning enn nåværende prestegård. Om de i det heletatt stammer fra Thorestad må de havert benyttet i en bygning som ble revet før eller mens nåværende prestebolig ble bygget.

Jeg har spurt eldre mennesker i bygden om de kunne ha noe kjenskap til saken, men de har ingen formening om forholdet.

Imidlertid befinner Peder Odnos' verk seg på vårt museum i den stand som ovenfor beskrevet. Vår hensikt er å få det innpasset i en påtenkt prestegård som aktes reist ved siden av en gammel kirke som vi holder på å samle materialer fra og håper å kunne begynne reisinge av i nær fremtid.

Så vel Gjøvik formannskap som stedets presse viser forøvrig også stor interesse for at klenodiet må bevares på denne måte.

Jeg håper dette vil skje og er ellers takknemlig for bistand med å gjennomføre disse planer. Til orientering legger jeg ved noen bilder (dårlig utført) av noen av motivene.

Med hilsen

Alf R. Iversen
bestyrer

Prestegarden i Vardal. Den hvite bygningen midt på bildet var presteboligen, bygget i 1863, hvor Aadnæs-maleriene ble funnet. Maleriene hadde stått i den mørke bygningen (forpakterboligen) som ligger bak. Denne var prestebolig fram til den ble flyttet i 1863. Forpakterboligen ble gitt til Eiktunet i 1959, men flytting ble aldri gjennomført. Presteboligen brant i 2011. Foto: Audbjørn Rønning